
FILMKRÆFTERNE BØR SAMLES!

Børge Trolle, der vil være vore læsere bekendt fra en række artikler, sender os dette indlæg i debatten om dansk film

OMKRING EN ENQUÊTE 3

Den danske spillefilms forhold er blevet taget under behandling af „Kosmorama“, i første omgang i form af en enquête, som bragte en række interessante synspunkter frem. Uden i øvrigt at ville debattere valget af spørgsmålene – det vigtigste var dog, at debatten kom i gang – kunne jeg tænke mig, at følgende skematiske rids kunne komme til at danne et solidt grundlag for en videre diskussion.

Hvis vi skal finde en skalainddeling for filmproduktionen, må den have en sådan karakter, at *samlige* frembringelser lader sig indpasse i den. Spørgsmålet om tema, milieu, sort-hvid eller farve, bredformater, co-produktioner osv. lader sig ikke umiddelbart anvende, fordi vurderingerne kan være højest svingende, og der kan laves gode og dårlige ting med alle disse metoder. Lad os forsøge med en langt mere simpel og almenyldig formel.

Enhver filmproduktion vil lade sig inddele i følgende kategorier:

A. Den underlødige underholdningsfilm.

Dens karakteristika er følgende: Såvel milieu som personer er bygget over klicheer (alle russere er skurke og bærer sort skæg, kun den pæne pige bliver gift, men hun blir det også for enhver pris osv.) Den gentager mekanisk en række bestående (i mange tilfælde endda overlevede) konventioner og giver ikke noget billede, men kun et vrænbillede af verden og menneskene. Dens første bud er for guds skyld ikke at fornærme nogen.

B. Den folkelige underholdningsfilm.

Også denne filmtype bygger i vid udstrækning på klicheer og vogter sig for at fornærme eller udfordre i større udstrækning, men forsøger dog at tegne et nogenlunde sandt og troværdigt billede af verden og menneskene, om end det sker uden alt for mange nuancer og krumspring. Den forlanger ikke nogen indsats fra publikums side – bygger snarere på dets behov for at slappe af – men snylter ikke på

publikums perverse eller sadistiske tendenser. C. *Den kunstnerisk betonedede underholdningsfilm.*

Denne type vil også underholde et bredt publikum, men hæver sig på et eller flere punkter op over den almindelige underholdning, f. eks. ved et gennemægtes milieu, eller en eller flere individuelt tegnede personer, eller ved at angribe et eller andet forhold. Den kommer publikums holdning og indstilling i møde, men appellerer også i nogen grad til dets aktive medleven.

D. Den kunstneriske film med underholdningsværdi.

Denne tager bevidst et problem eller problemkompleks som udgangspunkt og stiller sig et helt klart og bevidst mål. Milieu, personer og intentioner er skabt suverænt, og først i udformningsprocessen „skeles der til publikum“, men publikumshensyn får kun lov til at komme i betragtning i den udstrækning det er foreneligt med den kunstneriske hensigt. Den bygger bevidst på tilskuernes medaktivitet.

E. Den suveræne kunstneriske film.

Denne sidste kategori går konsekvent imod sit mål uden noget som helst hensyn til publikumsreaktioner, henvender sig måske overhovedet ikke til et bredt publikum og kræver bevidst tilskuernes fulde aktivitet og medleven.

Grænserne imellem de nævnte kategorier er naturligvis flydende, overgangen mellem C og D vil især være vanskelig at fastslå, idet de to grupper nærmest skyder ind over hinanden. Men skønt skæringspunkterne vil kunne diskuteres, vil *den samlede danske filmproduktion* – og al anden filmproduktion i øvrigt – kunne placeres indenfor dette skemas rammer.

Hvad skal vi stræbe imod? Selv den største idealist vil formodentlig være tvunget til at indrømme, at længere end til en produktion af grupperne C, D og E kan vi ikke nå. En stærkere indskrænkning vil være økonomisk uigen-

nemførlig og menneskeligt uudholdelig. Fra et mere praktisk og „håndgribeligt“ synspunkt må vi vist indrømme, at vi kan nå til en situation, hvor produktionen består af grupperne B, C og D samt i ny og næ en mulighed for en produktion i E-gruppen, så kan vi være ganske godt tilfreds. *Den konkrete opgave består i at få udryddet A-gruppen inden for den danske filmproduktion!*

Den danske filmkritik har her et ikke uvæsentligt medansvar, fordi den til nu så godt som ikke har skelnet mellem A og B gruppen, men taget alle underholdningsfilm under én hat. Men begge kategorier har været repræsenteret i de senere års repertoire. Det brede publikum må gøres opmærksom på, at der er forskel på disse to kategorier, samt hvori forskellen består.

Og urimelighederne i den nuværende beskatningsordning må understreges ved at påpege, at sådan som det er nu, *tilskynder den til en produktion i A-gruppen*, hvis industrien overhovedet skal eksistere. Under de nuværende økonomiske forhold vil man derimod ikke kunne bebrejde filmindustrien en produktion i B-gruppen, for en sådan vil være nødvendig for at opretholde produktions-, distributions- og konsumtionsapparatet, altså en forudsætning for at C, D og måske E produktionerne kan realiseres. En væsentlig lettelse af eller evt. et fuldstændigt bortfald af det nuværende beskatningssystem kunne give produktionsselskaberne mod og lyst til at forsøge sig i C og D genren samt åbne muligheder for uafhængige produktioner. En fastholden ved den nuværende ordning kan ikke motiveres med, at „filmproduktion trods alt er en temmelig god forretning“. Det er skibsbygning, storlandbrug og vekslerervirksomhed også, og det véd *Kampmann* formodentlig råd for. Spørgsmålet er, *har vi råd til at drive dansk film ud i underlødigheden ved at gøre den til et skatteobjekt?*

En lempelse af det nuværende beskatningssystem vil altså i sig selv kunne skabe *kommercielle* muligheder for en højnelse af den danske films niveau. Men derfor bør en direkte hjælp og understøttelse til enkelte produktioner ikke lades ude af betragtning. Her vil imidlertid spørgsmålet melde sig, siger man, om hvem der er kompetent til at bedømme et arbejdes kunstneriske værdi. Hvad om man kaserede kriteriet „kunstnerisk værdi“ og i stedet sagde, at målet må være at understøtte og hjælpe de former for *forsøg og eksperimenter*, som ikke eller kun i ringe grad lader sig praktisere inden for den kommercielle produktion? (Her tænkes naturligvis ikke på tekniske eksperimenter, mens forsøg med kunstnerisk udnyttelse af nye filmtekniske opfindelser meget vel

kan komme på tale.) Et eksperimenters kunstneriske værdi lader sig måske først bestemme om 10, 20 eller 50 år, men eksperimenters nødvendighed vil aldrig kunne drages i tvivl. (Eller er der nogen, der tør?) Og understøttelsen bør kunne gives allerede på manuskriptstadiet.

Men i øvrigt var det ønskeligt, om der herhjemme blev skabt en organisation, der virkelig kunne tale det kunstneriske standpunkts sag med vægt. Hvorfor allierer filminstruktørerne sig ikke med filmkritikerne og skaber en fælles organisation? Instruktørerne har allerede skabt sig en levedygtig organisation, der ikke begrænser sig til varetagelsen af snævre faglige interesser, men også vil beskytte og forfægte medlemmernes kunstneriske rettigheder. I sidste instans må det blive disse to kategorier: den udøvende kunstner og kritikeren, der alene har den fornødne baggrund og indsigt til at kunne være dommere i kunstneriske og æstetiske spørgsmål.

Kunne så Det Danske Filmmuseum, der bør skifte navn til *Det Danske Filminstitut* (alle de udmærkede argumenter til trods skaber navnet forvirring ude blandt folk) udvikle sig til en levende organisme, hvor alle filmdebattens tråde løb sammen, d. v. s. overvinde de trak af sektarisme, som det har været behæftet med – men sektarisme er altid en nødvendighed på et vist stadium af udviklingen – så vil vi have alle muligheder for at få lagt filmforholdene i Danmark – såvel de kommercielle som ikke-kommercielle – ind i det leje, hvor de retteligt burde ligge, hvis de skal leve op til de krav, som vi med fuld ret kan stille til dem.

Kun med en sådan baggrund vil de eventuelle støtte- og hjælpeforanstaltninger kunne blive effektive.

Det nytter nemlig ikke at skabe ordninger, der tager sig nok så udmærkede ud på papiret. Vi har lige fået en ordning, der skulle støtte produktionen af børnefilm. Vi vil ikke få flere eller bedre børnefilm af den grund, men derimod flere kommercielle spekulationer i udnyttelsen heraf. Enhver anden eventuel støtteordning vil under de nuværende forhold få samme skæbne.

Alle lettelser af de kommercielle muligheder for kunstnerisk bedre film vil gå i producenternes lomme, hvis ikke der på anden vis bliver halet i dem for at få dem til at opfylde deres forpligtelser!

En række organisationer og institutioner har efterhånden været i stand til at skaffe sig indflydelse på de danske filmforhold, de eneste, der ikke har det, er de aktivt filminteresserede (af hvad art interessen end monne være). Dette forhold må ændres, ellers kommer vi ikke ud af stedet.